

Het huis in Kreis Pinneberg

Rhidian Brook

The Aftermath

Het huis in Kreis Pinneberg

Eerste druk 2013, vierde druk 2019

ISBN 978-90-225-8620-4

ISBN 978-94-023-0888-4 (e-book)

NUR 302

Oorspronkelijke titel: *The Aftermath*

Vertaling: Anne Jongeling en Carla Hazewindus

Cover art: © Twentieth Century Fox Film Cooperation.

All rights reserved

Zetwerk: ZetSpiegel, Best

© 2013 Rhidian Brook

© 2013 Nederlandstalige uitgave: Anne Jongeling & Carla Hazewindus
en Meulenhoff Boekeryj bv, Amsterdam

Niets uit deze uitgave mag openbaar worden gemaakt door middel van druk, fotokopie, internet of op welke andere wijze ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Deze roman is opgedragen aan Walter, Anthea, Colin,
Sheila en Kim Brook

Dan zal men je noemen 'Hersteller van muren'.

– *Jesaja 58:12*

Ik kan er met mijn verstand niet bij dat er in dit gigantische huis slechts één enkele familie woont.

– *Terugkeer naar Brideshead, Evelyn Waugh*

September 1946

I

‘Het Beest is los. Ik heb het gezien. Berti heeft het gezien. Dietmar heeft het gezien. Zwarte vacht als een chique damesjas. En die tanden! Zo groot als pianotoetsen. Wij moeten het doden, wij. Wie anders? De tommy’s? De yankees? De Ruski’s? De fransozen? Die hebben het allemaal veel te druk met wat ze willen. Ze willen dit, ze willen dat. Ze vechten als honden om een bot zonder vlees. We zullen het zelf moeten doen. Pak het Beest voor het ons pakt. Daarna wordt alles beter.’

De jonge Ozi verschoof zijn hoofddeksel terwijl hij de rest voorving door het vernielde landschap van de stad die door de Engelsen was gebombardeerd. Zijn helm had hij bij de Alster gestolen, uit een vrachtwagen die naast de rivier stond geparkeerd. Deze helm was niet zo gelikt als de Amerikaanse of zelfs de Russische die hij in zijn collectie had, maar hij paste hem het beste van alle exemplaren en als hij hem opzette kon hij erg goed vloeken in het Engels, net als die ene tommy-sergeant die hij tekeer had horen gaan tegen de gevangenen op het Hamburgse Dammtor-station. ‘Hé! Handen omhoog! Godskolere, omhoog, zei ik! Waar ik ze kan zien! Stelletje klote-Hunnen.’ De gevangenen hadden even hun armen laten zakken; niet omdat ze de boodschap niet begrepen, maar omdat ze te verzwakt waren door ondervoeding. Stelletje klote-Hunnen! Afgezien van die helm was Ozi’s kloffie een hybride allegaartje van lompen en rijkeluisafdankertjes. De kamerjas van een

dandy, het gebreide vest van een oude vrijster, het kraagloze overhemd van een grootvader, de opgerolde broek van een *Sturmmann* die met de stropdas van een klerk omhoog werd gehouden. De afgetrapte schoenen waren van een spoorwegbeambte die al heel lang dood was.

De straatkinderen – door hun vieze gezichten leek het wit van hun gejaagde, wijd opengesperde ogen nog witter – volgden hun aanvoerder door de puinhopen. Ze liepen om de hopen met brokken baksteen heen en bleven stilstaan op een vlak stuk grond waar de klokkentoren van een kerk was neergestort. Ozi hief zijn hand ten teken dat ze moesten blijven staan en trok een Luger uit zijn kamerjas. Hij stak zijn neus in de lucht.

‘Hij zit hierin. Ik kan hem ruiken. Jullie ook?’

De straatkinderen lieten hun neusvleugels trillen als opgejaagde konijnen. Ozi leunde tegen de gevallen torenspits en schoof plat tegen de stenen aangedrukt naar het gat, zijn pistool in de aanslag als een goddelijk kompas. Hij bleef even bewegingloos staan en tikte met de kolf op de plek waar het Beest zich waarschijnlijk ophield. Prompt schoot er een zwarte schim uit de holte naar buiten. De straatkinderen vlogen tegen elkaar aan maar Ozi kwam los van de torenspits, rekte zich in zijn volle lengte uit, kneep een oog dicht, richtte en haalde de trekker over.

‘Sterf jij, Beest!’

In de bedompte, drukkende atmosfeer klonk het schot gedempt en het geluid van de tinkelende, metalige weerkaatsing bewees dat hij zijn doelwit had gemist.

‘Heb je ’m geraakt?’

Ozi liet zijn wapen zakken en duwde het terug in zijn broekband.

‘We krijgen ’m nog wel,’ zei hij. ‘Kom, we gaan wat te eten zoeken.’

‘We hebben een huis voor u gevonden, meneer.’

Kapitein Wilkins drukte zijn sigaret uit en zette een gele nicotinevinger tegen de kaart van Hamburg, die met een punaise aan de muur achter hem was vastgeprikt. Hij trok vanaf het pinnetje dat hun tijdelijke hoofdkwartier markeerde een lijn naar het westelijk deel, weg van de gebombardeerde Hamburgse districten Hammerbrook en St.-Georg, over St.-Pauli en Altona in de richting van de visserswijk Blankenese, waar de Elbe vlak voor de monding in de Noordzee van koers wijzigde. Op de landkaart – die uit een vooroorlogse Duitse reisgids was gescheurd – stond niet dat de agglomeratie inmiddels verpulverd was tot een spookzone van brokstukken en puin.

‘Een verrekte mooi paleisje aan de rivier. Daar.’ Wilkins’ vinger draaide een rondje bij de Elbchaussee, de lange weg die parallel loopt aan de prachtige rivier. ‘Het huis is vast naar uw smaak, meneer.’

Het woord ‘smaak’ hoorde in een andere wereld thuis: een wereld van overdaad en comfort. In de afgelopen maanden was de smaak van Lewis geslonken tot een eenvoudig lijstje van basale noodzakelijke behoeften: 2500 calorieën per dag, tabak, warmte. ‘Een verrekte mooi paleisje aan de rivier’ klonk onderhand als de uitspatting van een frivole koning.

‘Pardon?’

Lewis zat weer eens met zijn gedachten elders. Dan dwaalde hij af naar dat wanordelijke parlement in zijn hoofd waar hij steeds vaker verhitte debatten voerde met zijn collega’s.

‘Wonen er niet gewoon mensen in?’

Wilkins wist niet goed wat hij hierop moest antwoorden. Zijn bevelhebber had een excellente reputatie en een onberispelijke staat van dienst, maar hij had ook een vreemd trekje. Af en toe kwam hij

met zulke rare invalshoeken. De jonge kapitein verliet zich op een standaardzin in de handleiding. ‘Deze mensen hebben geen moreel kompas, meneer. Ze vormen een gevaar voor ons en voor zichzelf. Ze moeten voelen wie de baas is. Ze hebben leiderschap nodig. Een ferme, rechtvaardige hand.’

Lewis knikte en gebaarde dat de kapitein door kon gaan. Hij verspilde geen woorden. Kou en calorieën hadden hem geleerd te rantsoeneren.

‘Het huis is van de familie Lubert. Loe-burt, met een harde “t” aan het eind. Zijn vrouw is bij een bombardement omgekomen. Haar familie heeft hun fortuin te danken aan de levensmiddelenindustrie. Connecties met Blohm & Voss. Ze bezitten tevens een reeks korenmolens. Herr Lubert was architect. We hebben hem nog niet doorgelicht maar hij is hoogstwaarschijnlijk wit of in het ergste geval een aanvaardbaar grijs, zonder al te nauwe of directe betrekkingen met de nazi’s.’

‘Brood.’

‘Pardon?’

Lewis had niets gegeten die dag en had in gedachten een paardensprong van ‘korenmolen’ naar brood gemaakt; het beeld van een brood was veel prominenter en levendiger in zijn hoofd dan de kapitein die op dat moment voor de landkaart aan de andere kant van het bureau zat.

‘Ga door, die familie.’ Lewis wilde de indruk wekken dat hij luis-terde. Hij knikte en stak zijn kin onderzoekend naar voren.

‘Luberts vrouw is gestorven in 1943,’ vervolgde Wilkins. ‘Omgekomen in de vlammenzee. Hij heeft één kind, een dochter van vijftien, Frieda. Ze hebben personeel, maar niet veel: dienstmeisje, kok, hovenier. Die hovenier is een prima manusje-van-alles, ex-Wehrmacht. De Luberts kunnen bij familieleden onderdak krijgen.

Het is aan u om het personeel te ontslaan of om ze aan te houden. Ze zijn in elk geval schoon.’

‘Schoon’ was een kwalificatie van de zielezevers van de controlecommissie van de militaire inlichtingendienst, die met de *Fragenbogen*, een lijst met honderddrieëndertig vragen, bepaalden in welke mate een Duitse burger met het naziregime had gecollaboreerd. Hieruit werden drie categorieën gefilterd – in de kleurcodes zwart, grijs, wit met nog enkele tussenliggende tinten voor de duidelijkheid – en navenant afgehandeld.

‘Ze zijn al op de hoogte gebracht dat hun woning is gevorderd. Het enige wat u hoeft te doen, is het huis bezichtigen en die lui wegsturen. U zult vast niet teleurgesteld zijn.’

‘En zullen zij teleurgesteld zijn, kapitein?’

‘Zij?’

‘De Luberts, als ik ze wegstuur.’

‘Ze kunnen zich de luxe van teleurstelling niet permitteren, meneer. Het zijn Duitsers.’

‘Ach, natuurlijk. Dom van me.’ Lewis besloot het onderwerp te laten rusten. Nog een paar van die opmerkingen en zijn nog jonge maar erg voortvarende kapitein, met zijn glimmende bandelier en perfecte beenwindsels, zou hem bij de afdeling Psychiatrie aangeven.

Hij liep het oververhitte hoofdkwartier van het Britse Militaire Detachement uit. Het was pas september, maar ongebruikelijk koud voor de tijd van het jaar. Zijn adem maakte vrieswolkjes en hij pakte de glacéhandschoenen die kapitein McLeod, de Amerikaanse cavalerieofficier, hem in het gemeentehuis van Bremen had gegeven op de dag dat de geallieerden de nieuwe indeling van Duitsland presenteerden. ‘Zo te zien heb je pech, vriend,’ had McLeod gezegd met een blik op de nieuwbakken scheidingslijnen. ‘De Fransen krijgen de wijnstreek, wij het landschap met uitzicht en jullie de ruïnes.’

Lewis verbleef inmiddels lang genoeg tussen die ruïnes om ze niet eens meer op te merken. Zijn kleding paste bij een gouverneur van dit gevierendeelde Duitsland. Hij kon voor een geïnternationaliseerde burger doorgaan, die in deze periode van naoorlogse desoriëntatie en deregulering geen aandacht zou trekken.

Hij waardeerde de Amerikaanse handschoenen, maar de oostfrontjas van schapehuid nog meer vanwege zijn fenomenale voor geschiedenis: de Amerikaan had hem van een luitenant van de Luftwaffe die hem op zijn beurt van een krijgsgevangen soldaat van het Rode Leger had afgepakt. Als deze kou aanhield, zou hij hem snel genoeg kunnen dragen.

Hij was blij om Wilkins even niet om zich heen te hebben. De jonge officier behoorde tot de nieuwe lichterling ambtenaren die tezamen de controlecommissie van Duitsland vormden, de CCG. Het was een stel gewichtig doende mannen met klemborden die zichzelf als de architecten van de wederopbouw beschouwden. De meesten hadden nog nooit een vuurgevecht meegemaakt – of een Duitser in levenden lijve ontmoet – zodat ze puur op basis van beweringen en theorieën tot hun stellige conclusies kwamen. Wilkins zou het snel tot majoor schoppen.

Lewis pakte een verzilverde sigarettenkoker uit zijn binnenzak. Bij het opendoen blikkerde een zonnestraal op het glanzende oppervlak. Het was de enige tastbare weelde die hij bezat en hij poetste hem altijd glimmend op. Rachael had hem de koker als afscheidscadeau gegeven bij de poort van hun huis in Amersham, het laatste fatsoenlijke onderkomen dat hij in tijden had gehad. ‘Denk aan mij als je er een opsteekt,’ had ze erbij gezegd, en in de afgelopen drie jaar deed hij dat trouw vijftig tot zestig keer per dag; een klein ritueel om hun liefdesvlam brandende te houden. Hij stak een sigaret op en dacht aan die vlam, die door de afstand en de tijd een stuk

vuriger leek te zijn geworden. De herinnering aan hun vrijpartijen en aan haar fluweelzachte, gewelfde lichaam had hem door menig koude, eenzame nacht gesleept – naarmate de oorlog aanhield werd ze in zijn gedachten steeds zachter en weelderiger. Hij was inmiddels zo gewend aan het droombeeld van zijn vrouw dat het idee om haar binnenkort in het echt te voelen en mee te maken, hem op een vreemde manier verontrustte.

Een gestroomlijnde zwarte Mercedes 540K met een Brits vaantje op de motorkap trok op voor het bordes van het hoofdkwartier. De enige discrepantie was de Britse vlag bij de zijspiegel. Ondanks de connotatie vond Lewis de Mercedes een mooie auto; hij waardeerde de contouren en het zijdezachte gesnor van de motor. De wagen deed hem aan een oceaanstomer denken, en de uiterst behoedzame rijstijl van zijn chauffeur – Herr Schroeder – versterkte het gevoel dat hij zich op de brug van een schip bevond. Maar de Britse parafernalia konden de wagen met geen mogelijkheid ontduitsen. Britse militairen waren gebouwd voor de bureaucratische Austin 16 met zijn bolle rondingen, niet voor deze woest mooie machine met het aura van een wereldveroveraar.

Lewis liep de trappen af en salueerde halfhartig naar zijn chauffeur.

Schroeder, een graatmagere, ongeschoren man met zwarte pet en dito cape, stapte snel uit en liep kwiek om de auto heen. Hij boog in Lewis' richting en maakte met zwierende cape het achterportier open.

‘Ik ga wel voorin zitten, Herr Schroeder.’

Schroeder was zichtbaar ontdaan door Lewis' zelfdegradatie. ‘*Nein*, Herr Kommandant.’

‘Nee, echt. *Sehr gut*,’ herhaalde Lewis.

‘*Bitte*, Herr Oberst.’

Schroeder trok het achterportier nog een stukje verder open

en stak afwerend zijn hand op. Lewis mocht van hem geen vinger lichten.

Lewis capituleerde. Hij speelde het spelletje mee, maar de onderdanigheid van de Duitser stemde hem somber; het was de klassieke reactie van de verliezer die zijn overwinnaar trachtte te behagen. In de auto overhandigde hij Schroeder een stukje papier waarop Wilkins het adres had genoteerd van het huis dat hij waarschijnlijk de komende tijd als zijn thuis zou moeten beschouwen. De chauffeur bekeek het met samengeknepen ogen en knikte goedkeurend.

Schroeder moest om de bomkraters in het kasseienwegdek heen rijden en passeerde groepen mensen die verdwaasd en zonder duidelijke bestemming rondliepen. Ze torsten de restanten van hun oude levens mee in kratten, dozen, zakken en pakketten, en de intensiteit van hun ontredding was bijna zichtbaar. Alsof ze waren teruggeworpen in de evolutionaire fase van nomadische verzamelaars.

Het verwoestende kabaal dat hier had plaatsgevonden, hing als een spook over het tafereel, als iets buitenaards dat deze plek had ontworteld, omgewoeld en als een onherkenbare puzzel achtergelaten waaruit het oude beeld weer gereconstrueerd moest worden. Maar het kon nooit meer in elkaar worden gezet. Dat oude beeld zou niet meer terugkeren. Dit was *Stunde Null*. Het uur nul. Deze mensen moesten bij het begin beginnen met vrijwel niets. Twee vrouwen trokken en duwden een met meubels beladen paardenkar; de man die hen voorbijliep droeg een attachékoffer alsof hij op weg was naar zijn oude kantoor, zonder één blik op de immense vernietiging om hem heen te werpen, alsof deze apocalyptische architectuur zijn natuurlijke habitat was.

De verguisde stad strekte zich uit zover het oog reikte, het puin

lag soms tot de eerste etage van de gebouwen die nog overeind stonden. Het was amper te geloven dat hier ooit mensen hun krant lezen, een cake in de oven zetten of overlegden welk schilderij ze graag in de huiskamer wilden ophangen. Aan de ene kant van de weg stond alleen de gevel van een kerk nog overeind, de gebrandschilderde ramen en de kerkgangers waren vervangen door blauwe lucht en de wind. Aan de overzijde leken de appartementenblokken, die op de weggevaagde façade na nog intact waren, met volledig ingerichte kamers, op kolossale poppenhuizen. In een van die kamers zag Lewis een vrouw staan, die zich niets aantrok van de natuurlijke elementen of spiedende ogen en liefdevol het haar van een jong meisje borstelde voor de kaptafel.

Verderop langs de kant van de weg bogen vrouwen en kinderen zich over de bergen puin, op zoek naar etensresten of de laatste flarden van hun verleden om te kunnen bewaren. Zwarte kruisen markeerden de plekken waar de doden lagen te wachten op hun begrafenis. Overal staken vreemde, zwarte rookwolken uitbrakende schoorstenen van een onderliggende stad doorheen.

‘Konijnen?’ vroeg Lewis, die iets levends uit een ondergronds gangenstelsel tevoorschijn zag kruipen.

‘*Trümmerkinder!*’ zei Schroeder nijdig. Toen pas zag Lewis dat het ‘de kinderen van de puinhopen’ waren, die door de auto uit hun hopen werden gelokt.

‘*Ungeziefer!*’ briepte Schroeder met overdreven ergernis toen drie kinderen – jongens of meisjes, dat was niet te zien – recht op de auto afrenden. Hij toeterde luid, maar de zwarte massa van de Mercedes bracht hen niet van hun stuk. Ze bleven staan en dwongen de auto te stoppen.

‘*Weg! Schnell!*’ Schroeder schreeuwde tot de aderen in zijn nek uit pure razernij opzwellen. Hij claxonneerde nogmaals, maar een

van de kinderen – een jongen in een kamerjas met een Engelse helm op – liep onbevreesd naar de kant waar Lewis zat, sprong op de treeplank en tikte tegen de ruit.

‘Vat heb du, tommy? Fucking sandwich? Choccie?’

‘*Steig aus! Sofort!*’ Schroeder sproeide speeksel over Lewis’ gezicht toen hij zich over hem heen boog en de jongen met gebalde vuist bedreigde. Ondertussen waren de twee andere kinderen op de motorkap geklauterd om het chromen Mercedes-embleem eraf te slopen.

Schroeder sprong uit de auto. Hij deed een uitval naar de kinderen die zich krabbelend over de motorkap in veiligheid trachtten te brengen, en kreeg een slip van de kamerjas te pakken. Schroeder trok het kind naar zich toe, hield het stevig bij de nek en begon erop los te timmeren.

‘Schroeder!’ Lewis verhief voor het eerst sinds maanden zijn stem, die van de schok oversloeg.

Schroeder leek hem niet te horen en bleef het kind krachtig met zijn vuist bewerken.

‘Halt!’ Lewis wilde tussenbeide te komen en stapte uit de auto. Uit angst voor een pak ransel deinsden de andere kinderen achteruit. Dit keer hoorde de chauffeur Lewis wel. Hij keek hem aan met een curieuze mengeling van schaamte en zelfingenomenheid. Hijgend van de inspanning liet hij het kind los en nam weer plaats achter het stuur.

Lewis riep de kinderen toe. ‘*Hierbleiben!*’

De oudste jongen liep terug naar de auto, zijn maatjes volgden hem behoedzaam in de richting van de Engelsman die hen had geroepen. Er kwamen meer straatkinderen tevoorschijn, groezelige schoffies in de schutkleuren van het straatvuil, stuk voor stuk op zoek naar iets eetbaars. Van dichtbij wasemden ze de rottende geur

van ondervoeding uit. Ze staken hun hand uit naar deze welwillende Engelse godheid in dat zwarte bakbeest. Lewis pakte zijn knapzak uit de auto waar nog een stuk chocola en een sinaasappel in zaten. Hij gaf de chocola aan de oudere jongen.

‘*Verteil!*’ droeg hij hem op. Vervolgens hield hij de sinaasappel aan het jongste kind voor, een meisje van ongeveer vijf jaar oud – ze had haar hele leven alleen oorlog gekend – en beval ook haar die met de anderen te delen. Maar het meisje nam direct een hap van de citrusvrucht alsof het een appel was en begon te kauwen, met schil, vel, pit en al. Lewis probeerde uit te leggen dat ze de vrucht moest pellen, maar het meisje klemde het geschenk tegen haar borst, bang het terug te moeten geven.

Er kwamen meer kinderen met uitgestoken handen naar voren, onder wie een eenbenig jongetje dat zich met behulp van een golfclub overeind hield.

‘Choccie, tommy, choccie!’ riepen ze.

Lewis had geen voedsel om uit te delen, maar wel iets veel waardevollers. Hij haalde zijn tabakskoker tevoorschijn en pakte er tien sigaretten uit, die hij aan de oudere jongen overhandigde, wiens toch al uitpuilende ogen bijna uit de kassen vielen bij de aanblik en het gevoel van deze rijkdom in zijn handen. Lewis wist dat hij hiermee de wet overtrad – hij stelde zich te kameraadschappelijk op jegens Duitsers en gedoogde zwarte handel – maar dat liet hem koud: de tien sigaretten konden ze bij een of andere boer ruilen tegen eten. De wet- en regelgeving die de nieuwe orde oplegde was tot stand gekomen in een sfeer van angst en wraakzucht en opgesteld door pannelikkers achter een bureautafel. Op dit moment, tot een nader te bepalen tijdstip, was hij degene die op dit specifieke stukje grondgebied de dienst uitmaakte.

Stefan Lubert stond voor zijn uitgedunde staf, die nu nog bestond uit de manke hovenier Richard, het ontsteld kijkende dienstmeisje Heike en Greta, de kokkin, die al dertig jaar in dienst was van de Luberts en even onverstoorbaar was als altijd. Hij gaf ze hun laatste instructies. Heike kon haar tranen niet langer bedwingen.

‘Behandel hem met eerbied en doe je werk zoals jullie voor mij hebben gedaan. En luister, Heike – trouwens, dit geldt voor jullie alle drie – als hij jullie wil houden, dan heb ik daar geen moeite mee. Ik zal er juist blij om zijn, omdat jullie dan een oogje in het zeil kunnen houden.’

Hij boog zich naar voren en veegde een traan van Heikes ronde appelwangetje.

‘Kom kom, niet huilen. Wees blij dat het geen Russen zijn. De Engelsen mogen dan geen cultuur hebben, het zijn geen wrede mensen.’

‘Wilt u dat we koffie serveren, Herr Lubert?’ vroeg Heike haperend.

‘Vanzelfsprekend. We zijn geen barbaren.’

‘Er is geen koek in huis,’ merkte Greta op. ‘Alleen cake.’

‘Goed. En zet trouwens maar thee. We hebben niet eens koffie, dus dat komt goed uit. En breng het dienblad naar de studeerkamer. Het licht is hier veel te fel.’ Lubert had gehoopt dat de officier op een grauwe, sombere dag zou komen, maar de lage najaarszon had de beste invalshoek door de prachtig hoge gebrandschilderde art-decoramen tegenover de muziekkamer, waardoor er een aangenaam licht over de vloer in de hal werd verspreid. Het huis zag er begeerlijker uit dan ooit. ‘Waar is Frieda eigenlijk?’

‘In haar kamer, meneer,’ zei Heike.

Lubert zette zich schrap. De oorlog was al meer dan een jaar voorbij, maar zijn dochter had zich nog niet overgegeven. Hij moest dat koppige verzet breken, en wel meteen. Met tegenzin liep hij de trap op. Voor Frieda’s kamer bleef hij stilstaan. Hij klopte op de deur, al

wist hij dat ze geen antwoord zou geven en stapte naar binnen. Ze lag languit op bed, met haar gestrekte benen een stukje geheven. Op haar voeten lag een boek, een gesigneerd exemplaar van *De Toverberg* van Thomas Mann, dat hij van zijn vrouw Claudia voor zijn dertigste verjaardag had gekregen. Frieda reageerde niet op zijn aanwezigheid en concentreerde zich op het omhooghouden van haar benen, die trilden van de inspanning. Hoe lang hield ze deze oefening al vol – een, twee, vijf minuten? Ze ademde diep in en uit door haar neus en probeerde uit alle macht dat teken van zwakte te verbergen. Haar bezieling was net zo indrukwekkend als vreugdeloos, alweer zo'n meisjesritueel dat ze sinds de oorlog per se in stand had willen houden.

Zoveel bezieling, zo weinig vreugde.

Frieda begon rood aan te lopen en er parelde een tiara van zweetdruppels op haar voorhoofd. Toen haar benen begonnen te trillen, liet ze ze niet op het bed neerploffen maar beheerst zakken, alsof ze het allemaal onder controle had.

‘Probeer dat eens met Shakespeare, of met de wereldatlas,’ zei Lubert. ‘Dat is pas een uithoudingsslag.’ Hoewel het leeuwendeel van zijn grapjes dubbel zo hard werd afgeketst, bleef hij haar kregelige, humorloze buien stug met luchthartigheid benaderen.

‘De boeken zijn onbelangrijk.’

‘De Britse officier kan elk moment komen.’

Frieda schoot overeind zonder zich met haar armen af te zetten. Ze zwaaide met een atletische beweging haar benen op de grond en veegde haar bezwete voorhoofd af. Hij kromp inwendig in elkaar bij de grimmige, provocerende blik die ze zich de afgelopen jaren had aangemeten. Ze staarde haar vader aan.

‘Ik had graag dat je hem welkom heette,’ zei hij.

‘Waarom?’

‘Omdat...’

‘... omdat je mama’s huis zonder slag of stoot aan hem uitlevert.’

‘Freedie, toe nou. Ga nou mee. Voor *Mutti*?’

‘Zij zou nooit vertrekken. Zij zou dit niet toestaan.’

‘Kom.’

‘Nee. Schooi maar raak, jij.’

‘Ik wil dat je nu meegaat.’

‘Schooier!’

Hij kon haar vorsende blik niet langer verdragen en draaide zich om, met bonzend hart. Onder aan de trap ving hij zijn spiegelbeeld op; hij zag bleek, zijn wangen waren ingevallen en zijn neus was minder geprononceerd. Maar wellicht zou dat in zijn voordeel werken. Hij had zijn mottigste jasje aangetrokken. Hij wist dat hij zijn huis zou moeten opgeven – een Britse officier van middelmatige rang die snakte naar rijkdom, zou een van de allermooiste woningen aan de Elbchaussee niet afwijzen – maar het was belangrijk om de juiste indruk te wekken. Hij had de verhalen gehoord over de geallieerden die sinds de overgave alles van waarde plunderden en roofden, en met name de Britse imperialistische houwdegens stonden bekend om de botte manier waarop ze met andermans cultuurschatten omgingen. Lubert maakte zich vooral zorgen over zijn schilderijen van Fernand Léger en de houtsnedes van Emil Nolde in de grote kamers, maar hij hoopte dat als hij zich op de juiste manier presenteerde, de Engelse officier hem welgezind zou zijn, dus minder geneigd tot vandalisme van zijn eigendommen. Hij pookte in de asresten van het vuur van de vorige avond, zodat duidelijk te zien was dat ze hun eigen meubels hadden moeten opstoken. Vervolgens trok hij zijn jasje uit, deed zijn stropdas iets lossers en nam een pose aan die volgens hem het midden hield tussen waardig en respectvol: handen in de zij, het ene been licht naar voren gebogen.